

HØJESTERETS DOM

afsagt tirsdag den 21. februar 2023

Sagen er behandlet for lukkede døre. Det er forbudt offentligt at gengive, hvad der er foregået i retsmødet, og at offentliggøre navn, stilling eller bopæl eller på anden måde identiteten på nogen af de personer, der er nævnt i sagen.

Sag BS-25683/2022-HJR
(1. afdeling)

A (tidligere "A")
og
B
(advokat Anders Brøndtved, beskikket for begge)

mod

Adoptivforældrene
(advokat Peter Ølholm, beskikket for begge)

I tidligere instanser er afsagt dom af Familieretten i Nykøbing Falster den 2. september 2021 (BS-19076/2021-NYK) og af Østre Landsrets 2. afdeling den 31. januar 2022 (BS-32861/2021-OLR).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Michael Rekling, Hanne Schmidt, Jan Schans Christensen, Anne Louise Bormann og Jørgen Steen Sørensen.

Påstande

Appellanterne, A og B, har påstået, at der fastsættes samvær mellem dem og barnet kaldet C, født den 21. marts 2020, fire gange årligt. Subsidiært har de påstået, at der fastsættes samvær og/eller anden kontakt i mindre omfang.

Indstævnte, adoptivforældrene, har påstået stadfæstelse.

Supplerende sagsfremstilling

I familierettens dom anføres, at A og B i begyndelsen af anbringelsen uden for hjemmet havde samvær med barnet hver 3. uge, sidste gang den 10. august 2020. Af en rapport, der efter det oplyste er udarbejdet af en familieplejekonsulent i Lolland Kommune den 29. april 2020, fremgår i den forbindelse bl.a.:

”Plejefamilien beskriver:

Ifølge samværsafgørelsen har C samvær med hans biologiske forældre 1.5 time hver 3. uge, og der er afsat tid til at ringe til plejefamilien hver 14. dag.

Plejefamilien oplever indtil videre et godt samarbejde med Cs biologiske forældre. Forældrene kommer til samvær i plejefamiliens hjem. Første samvær fandt sted d. 8 april. Stemningen var rolig, og C sad det meste af samværet hos sin biologiske mor, hun gav ham mad og skiftede ham. På grund af den korte periode der beskrives her, er det begrænset hvad der foreligger af oplevelser med de biologiske forældre.

Plejefamilien oplever at forældrene følger den afgørelse der foreligger.”

Af en tilsvarende rapport, der efter det oplyste er udarbejdet den 15. juni 2020, fremgår bl.a.:

”Der har været afholdt 2 samvær siden sidste status, 20. maj og 10. juni. Begge forældre kommer i hjemmet hos plejefamilien, samværene er om formiddagen i halvanden time.

Ved første samvær i april var det primært moderen der var aktiv omkring bleskift, give mad osv., ved samværet i maj opfodrer moderen, faderen til at være aktiv med at skifte ble og give mad, faderen gav ham også et bad grundet ... dårlige mave, han havde skidt sig selv op af ryggen.

Forældrene havde medbragt dåbskjole ved samværet 10. juni, de ønskede at ... skulle prøve den, de har planlagt dåb d. 19. juli, i Maribo Domkirke.

... opleves meget rolig under samværene. Plejemor giver udtryk for at han ikke gør noget væsen af sig, når forældrene er til samvær.

Ved samværet i juni deltog begge forældre, ved dette samvær var det moderen der var aktiv. Hun forsøgte at give ... en flaske, men han ville ikke åbne munden og flyttede sit hoved, Plejemor foreslog at give det et

forsøg hos hende, og her ville ... gerne spise. Efter han havde tømt flasken, fik moderen ham i armene igen, her lå han stille og roligt. ... har ikke grædt under samværene, han er stille og kan ifølge plejemor godt give forældrene et smil. Ved samværet d. 10. juni tog faderen ikke selv initiativ til at holde ... , han holdt ham da moderen skulle på toilettet, og da de skulle tage afsked opfordrer moderen ham til at holde ham igen.

Plejemor fortæller at faderen bruger tid på, at fortælle plejemor om sit liv og sin familie. Han virker meget opslugt af sine egne historier, og fylder hele samværs tiden ud med snak. Plejemor fortæller at moderen sætter ord på at det er blevet nemmere for hvert samvær at håndtere følelserne, hun giver udtryk for godt at kunne blive ked af det, når hun er hjemme og tænker på situationen. Plejemor oplever ikke nogen af forældrene virke gråd labile eller synligt berørte i situationen.

Forældrene overholder de aftalte ringedage, det er altid moderen der ringer.”

Retsgrundlag

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis vedrørende betydningen af Menneskerettighedskonventionens artikel 8 om ret til familieliv i sager om bortadoption uden samtykke er nærmere beskrevet i Højesterets domme af 4. februar 2019 (UfR 2019.1565) og 8. marts 2021 (UfR 2021.2400).

Efterfølgende har Menneskerettighedsdomstolen (Storkammeret) den 10. december 2021 afsagt dom i sagen Abdi Ibrahim mod Norge (sag nr. 15379/16) om et tilfælde, hvor et barn var placeret i familiepleje og derefter bortadopteret. Domstolen fandt, at der forelå en krænkelse af artikel 8, og anførte bl.a.:

“149. The Court reiterates that an adoption will as a rule entail the severance of family ties to a degree that, according to its case-law, is permissible only in very exceptional circumstances and could only be justified if motivated by an overriding requirement pertaining to the child’s best interests (see Strand Lobben and Others, §§ 206 and 207, quoted at paragraph 145 above). That is so since it is in the very nature of adoption that no real prospects of rehabilitation or family reunification exist and that it is instead in the child’s best interests that he or she be placed permanently in a new family (ibid., § 209). Given the nature of the issues and the seriousness of the interests at stake, a stricter scrutiny is necessarily called for in respect of such decisions (ibid., §§ 209 and 211).

150. Against this background, it should be emphasised that, regardless of the applicant’s acceptance during the adoption proceedings that X’s

foster care could continue, and irrespective of whether the domestic authorities were justified in considering long-term foster care for X were he not to be adopted, she and her son retained a right to respect for family life under Article 8 of the Convention. The fact that the applicant did not apply for family reunification did not dispense the authorities from their general obligation to consider the best interests of X in maintaining family ties with the applicant, to preserve their personal relations and, by implication, to provide for a possibility for them to have contact with one another in so far as reasonably feasible and compatible with X's best interests (see *Strand Lobben and Others*, § 207, quoted at paragraph 145 above). The foregoing is a central consideration in the Court's examination of whether the domestic authorities provided relevant and sufficient reasons to show that the circumstances of the case were so exceptional as to justify a complete and definite severance of the ties between X and the applicant and were motivated by an overriding requirement pertaining to the child's best interests and also whether, in so deciding, they struck a fair balance between the competing interests at stake.

151. Moreover, the Court is fully conscious of the primordial interest of the child in the decision-making process. However, the process leading to the withdrawal of parental responsibility and consent to adoption shows that the domestic authorities did not attempt to perform a genuine balancing exercise between the interests of the child and those of his biological family, but focused on the child's interests instead of trying to combine both sets of interests, and moreover did not seriously contemplate any possibility of the child's retaining contact with his biological family (see, similarly, *Strand Lobben and Others*, cited above, § 220). In this context, the Court is not persuaded that the competent domestic authorities duly considered the potential significance of the fact that the applicant had not applied to have the care order lifted, but merely opposed adoption on the grounds that she wished to maintain a right of contact with her child (see paragraph 43 above). In this regard, given that the High Court's decision was largely premised on an assessment of X's attachment to his foster home, the factual basis on which it relied in making that assessment appears to disclose shortcomings in the decision-making process.

152. In this respect the Court observes that the issue of contact between the applicant and X, and especially X's reactions to the contact sessions that had been conducted since his placement in care, played a central role in the question before the High Court. In that connection, the Court takes particular note that the decision under consideration was taken in a context where there had in fact been very little contact between the

applicant and her son from the outset following his placement. On 10 December 2010, when the care order was issued, the County Social Welfare Board decided to grant the applicant contact rights for two hours, four times per year, and the District Court in its judgment of 6 September 2011 put in place a regime with contact rights for one hour, six times per year (see paragraphs 22 and 29 above). Between 2013 and the High Court's decision, X had apparently met the applicant only twice (see paragraph 49 above). The Court considers that that sparse contact between the applicant and X after the care order was issued had provided limited evidence from which to draw clear conclusions about whether it would be in X's best interests, as these appeared in 2015 when the impugned decision was taken, that the applicant be given no right to future contact with him (see, *mutatis mutandis*, Strand Lobben and Others, cited above, § 221).

153. Moreover, the Court notes that the reasons set out in the High Court's decision focused essentially on the potential effects of removing X from his foster parents and returning him to the applicant, rather than on the grounds for terminating all contact between X and the applicant. In this respect, the High Court appears to have given more importance to the foster parents' opposition to "open adoption" than to the applicant's interest in the possibility of a continued family life with her child through contact with him.

...

162. Having regard to all of the above considerations, the Court is not satisfied that in depriving the applicant of her parental responsibility in respect of X and authorising his adoption by the foster parents, the domestic authorities attached sufficient weight to the applicant's right to respect for family life, in particular to the mother and child's mutual interest in maintaining their family ties and personal relations and hence the possibility for them to maintain contact. The reasons advanced in support of the decision were not sufficient to demonstrate that the circumstances of the case were so exceptional as to justify a complete and definite severance of the ties between X and the applicant, or that the decision to that effect was motivated by an overriding requirement pertaining to X's best interests. Emphasising the gravity of the interference and the seriousness of the interests at stake, the Court also considers that the decision-making process leading to the applicant's ties with X being definitively cut off, was not conducted in such a way as to ensure that all of her views and interests were duly taken into account. There has accordingly been a violation of Article 8."

Anbringender

A og B har overordnet anført navnlig, at det vil være bedst for barnet, at der fastsættes samvær, da det vil være lettere for barnet at forholde sig til at være bortadopteret og til baggrunden for det. Det vil også være lettere for barnet fremover at til- eller fravælge en relation til dem, hvis de kontinuerligt har været i hans liv. Myndighederne har fra begyndelsen ikke haft til hensigt, at der skulle etableres samvær, og har reelt umuliggjort en betydningsfuld og positiv relation. Afgørelsen om samvær kan derfor ikke træffes alene på baggrund af en vurdering af den hidtidige forbindelse.

Erklæringen af 10. august 2021 fra psykolog X er ensidigt indhentet af adoptivforældrene og er nu halvandet år gammel. Den kan allerede derfor ikke tillægges afgørende betydning for spørgsmålet om samvær. Det fremgår heller ikke, hvilke oplysninger psykologen har haft til rådighed, og hun har ikke mødt dem eller på anden måde drøftet spørgsmålet om samvær med dem. Statusrapporterne vedrørende samvær under anbringelsen viser, at de havde et godt samarbejde med plejefamilien, og at barnet ikke led overlast ved samvær.

Myndighedernes administration af forældreansvarslovens § 20 a er i strid med Menneskerettighedskonventionens artikel 8. Den ændring af bestemmelsen, som blev foretaget på baggrund af UfR 2019.1565 H, er rent sproglig og uden betydning for foreneligheden med artikel 8.

Adoptivforældrene har overordnet anført navnlig, at det er bedst for barnet, at der ikke fastsættes samvær. Barnet er fortsat i en sårbar tilknytningsfase, hvor udviklingen kræver ro. Der er i sager efter forældreansvarslovens § 20 a en formodning for, at de biologiske forældre er udfordret på forældreevnen, og dette må naturligt indgå i vurderingen af samvær. Der har ikke været kontakt af betydning mellem barnet og de biologiske forældre, og intet indikerer, at de biologiske forældre vil kunne bidrage med noget positivt i forhold til barnet.

Det er uden betydning, at erklæringen fra psykolog X er halvandet år gammel, da det tydeligt fremgår, at tilknytningsprocessen mellem dem og barnet forventes at tage flere år. Der er ikke tale om en tilfældigt valgt psykolog, idet X er tilknyttet Ankestyrelsen og yder specialiseret rådgivning til adoptivfamilier. Det forhold, at et adskillelsestraume hos barnet må tilskrives anbringelsen og adoptionen, og ikke de biologiske forældre, er uden betydning for spørgsmålet om samvær, hvor det alene er barnets bedste, der er afgørende.

Efter Menneskerettighedskonventionens artikel 8 er både barnets og deres ret til privat- og familieliv beskyttet, herunder deres ret til anonymitet. Næsten uanset hvordan et samvær måtte blive etableret, vil det involvere dem, og der er risiko for, at deres identitet vil blive kendt for de biologiske forældre. Det vil gå ud over barnets ret til familieliv med dem.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

A og B er biologiske forældre til et barn født den 21. marts 2020. Barnet blev den 3. april 2020 uden deres samtykke anbragt uden for hjemmet. Den 1. juli 2020 blev barnet frigivet til adoption og den 14. august 2020 placeret hos adoptivforældrene.

Sagen angår, om A og B skal have ret til samvær eller anden form for kontakt med barnet.

Forældreansvarsloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Hvis et barn er adopteret, kan der ifølge forældreansvarslovens § 20 a, stk. 1, efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge fastsættes samvær eller anden form for kontakt med disse, navnlig hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den, som anmoder om fastsættelse af samvær mv. Anden form for kontakt kan efter lovens § 22 bl.a. bestå i telefonsamtaler, brevveksling, elektronisk post og fotografier.

Efter lovens § 4, 1. pkt., skal afgørelser efter loven træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.

Det fremgik tidligere af § 20 a, stk. 1, at der kun kunne fastsættes samvær eller anden form for kontakt i "helt særlige tilfælde". Ved Højesterets dom af 4. februar 2019 (UfR 2019.1565) blev det heroverfor fastslået, at bestemmelsen må fortolkes i overensstemmelse med artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention om ret til familieliv. Højesteret anførte i den forbindelse, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i flere afgørelser om adoption uden samtykke har tillagt det betydning, at adoptionen ikke fuldstændigt afskar relationen mellem barnet og dets oprindelige slægt, og at det derfor næppe ville være i overensstemmelse med konventionen, hvis samvær eller anden kontakt efter § 20 a kun var en mulighed i helt særlige tilfælde. Højesteret anførte også, at afgørelsen om samvær i alle tilfælde skal træffes under hensyntagen til, hvad der er bedst for barnet, og at det må indgå, om det bl.a. i lyset af forløbet af et samvær forud for adoptionen kan antages, at forældrene, eventuelt med støtte, vil kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær eller anden kontakt, herunder ved at barnet får mulighed for at kende sine rødder.

Som beskrevet i Højesterets dom af 8. marts 2021 (UfR 2021.2400) er bestemmelsen i § 20 a efterfølgende ændret i 2019, således at det ikke kun er i helt særlige tilfælde, at der kan fastsættes samvær eller anden form for kontakt. Som anført i

dommen fremgår det af forarbejderne til ændringsloven bl.a., at der skal anlægges en helhedsvurdering af barnets samlede situation både på kort og lang sigt, og at det centrale er, hvad der er bedst for barnet, ikke de oprindelige slægtninges ret. Det fremgår også, at det i vurderingen af barnets bedste skal indgå, at barnet efter en adoption står i en særlig situation, hvor der skal skabes tilknytning mellem barnet og adoptivfamilien, og hvor barnets behov for en stabil og sammenhængende dagligdag skal kunne opfyldes, ligesom de bagvedliggende årsager til, at der er truffet afgørelse om adoption uden samtykke – herunder manglende forældreevne – naturligt vil skulle indgå. Endvidere fremgår bl.a., at samvær eller anden kontakt vil kunne være bedst for barnet, hvis der forud for adoptionen har været en betydningsfuld og positiv relation mellem barnet og den oprindelige slægtning, og det vurderes, at denne relation fremover i barnets liv vil spille en positiv rolle.

Højesteret bemærker, at forældreansvarslovens § 20 a også efter lovændringen i 2019 skal fortolkes i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis vedrørende artikel 8, jf. om denne praksis nærmere de nævnte højesteretsdomme fra 2019 og 2021 samt Menneskerettighedsdomstolens dom af 10. december 2021 i sagen Abdi Ibrahim mod Norge (sag nr. 15379/16). Det må således bl.a. sikres, at muligheden for samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og de biologiske forældre ikke i realiteten fortsat forbeholdes "helt særlige tilfælde", og at hensynet til, at barnet får mulighed for at kende sine rødder, indgår i den samlede helhedsvurdering efter § 20 a.

I sammenhæng med det anførte må der i sager efter forældreansvarslovens § 20 a tilvejebringes et oplysningsgrundlag, som gør det muligt at træffe afgørelse i overensstemmelse med såvel § 20 a som Menneskerettighedskonventionens artikel 8. Den nærmere sagsoplysning må bero på en konkret vurdering, herunder af, hvilke oplysninger om barnet, de biologiske forældre og adoptivforældrene der allerede foreligger. I tilfælde, hvor det efter disse oplysninger ikke på forhånd kan afvises, at der er grundlag for at fastsætte samvær eller anden form for kontakt, kan det bl.a. være relevant at tilvejebringe en børnesagkyndig erklæring og en sagkyndig erklæring om de biologiske forældre, jf. retsplejelovens § 450 a, 1. pkt., herunder at indkalde den børnesagkyndige til at afgive forklaring. I den forbindelse kan også mulighederne for fastsættelse af anden form for kontakt end samvær belyses, jf. forældreansvarslovens § 22.

Den konkrete sag

Familierettens og landsrettens domme må forstås således, at der er truffet afgørelse navnlig på grundlag af A og Bs forklaringer og den af adoptivforældrene indhentede erklæring af 10. august 2021 fra psykolog X, som tidligere har rådgivet adoptivforældrene. Det fremgår ikke, hvilke oplysninger psykologen har været i besiddelse af, ligesom det ikke fremgår, at erklæringen bygger på aktuelle vurderinger af barnet, eller at mulighederne for anden form for kontakt end

samvær har været overvejet. Det må lægges til grund, at psykologen ikke har talt med A og B.

Efter Højesterets opfattelse kan det ikke efter de foreliggende oplysninger afvises, at betingelserne for at fastsætte samvær eller anden form for kontakt mellem A og B og barnet, herunder f.eks. udveksling af fotos eller videooptagelser mv., er opfyldt. Under disse omstændigheder finder Højesteret, at familierettens og landsrettens afgørelser ikke bygger på et tilstrækkeligt oplysningsgrundlag, og at sagen derfor bør hjemvises til ny behandling i familieretten.

Konklusion

Højesteret ophæver familierettens og landsrettens domme og hjemviser sagen til ny behandling i familieretten.

THI KENDES FOR RET:

Familierettens og landsrettens domme ophæves, og sagen hjemvises til ny behandling i familieretten.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for Højesteret til den anden part eller til statskassen.